

TRADIȚIA INTELLIGENCE-ULUI ROMÂNESC
THE TRADITION OF THE ROMANIAN INTELLIGENCE

Tiberiu Tănase*

Abstract

The existence of the *Intelligence* goes back to immemorial times and it can be said that it is as old as humankind and it that developed in parallel with the armies and their needs for accurate information from the enemy's territory.

The *Intelligence*, that evolved continually in time, means knowledge, therefore power. Nothing in this world is better rooted in the nations', epochs' and civilizations' practice than its activity. The historians and analysts of the Intelligence have proved that this activity is vital for nations and states and that its role in international politics has grown, forcing researchers to adapt to this evolution. The understanding of the Intelligence in the 21st century is based on the history of this domain, bringing together opinions of university professors, of journalists, and of course, of professionals.

Keywords: *Intelligence*, Ioan Cuza, Cezar Librecht, Mihail Moruzov, Eugen Cristescu.

Despre sistemul de transmiterea a informațiilor, creat de Mihai Viteazul, se cunoaște foarte puțin, dar și mai puțin se știe că acesta era folosit pentru asigurarea circulației informațiilor obținute de la Poartă, cu privire la Sigismund Bathory, Ieremia Movilă, I. Zamoyski (șeful serviciilor secrete poloneze). Prin aceasta „...domnitorul muntean reușea să cunoască de aproape intențiile tuturor adversarilor săi”¹.

Se poate afirma că, în perioada domniei lui Mihai Viteazul în Țările Române, informațiile ajunseseră la mare preț, datorită volumului și consistenței acestor elemente ce se pot lesne observa în suplețea și orientarea politicii externe promovate ulterior și de alți domnitori, cum au fost Șerban Cantacuzino, Constantin Cantemir și Constantin Brâncoveanu, care rareori au fost surprinși de evenimente. În plan intern, acești domnitorii întreprind măsuri organizatorice inspirate și utile. De reținut, în acest sens, preocupările lor constante pentru îmbunătățirea

---

* Doctor în istorie.

¹ N. Stan, *Reflecții istorico-literare ale rezistenței românești*, București, Editura politică, 1979, passim.

funcționalității și modernizarea unor structuri secrete de informații.

Faptul că domnitorii respectivi, pentru activitățile desfășurate anterior vremii lor, au avut tangențe cu munca de informații, explică, în bună parte, atenția pe care au acordat-o acestui domeniu. Măsurile respective au menirea să asigure domnitorilor o informare corespunzătoare, pe alocuri chiar de excepție, în special în legătură cu anumite stări conflictuale existente între unele state europene și cu privire la măsura în care deznodământul disputelor respective putea afecta Țările Române.

Primele structuri informative instituționalizate

În România, primele structuri informative instituționalizate au fost cele cu caracter militar și au apărut o dată cu organizarea armatei române moderne, după Unirea Principatelor. Data de referință este 12/24 noiembrie 1859, când domnitorul Alexandru Ioan Cuza, prin Înaltul Ordin de Zi nr. 83, a înființat prima structură de stat major din istoria militară modernă a României, Corpul de Stat Major General al Armatei², în componența căruia se afla și Secția a II-a, prima structură de informații a armatei române, condusă de sublocotenentul Gheorghe Slăniceanu, ajutat de sublocotenentul Ștefan Fălcoianu³.

Principalele atribuții fixate prin actul normativ au fost: întocmirea lucrărilor statistice, culegerea și centralizarea datelor și informațiilor ce interesau operațiile tactice și strategice, precum și cunoașterea itinerariilor militare.

Totuși, activitatea acestei structuri a fost redusă, simțindu-se nevoia unui serviciu mai cuprinzător și cu o problemă mai largă, dar tangență cu nevoile armatei. S-au pus bazele activității de informații militare peste hotare, prin ofițerii trimiși la studii în străinătate, în special în Franța, pe câmpurile de luptă din Europa sau chiar în America. O atenție deosebită s-a acordat informațiilor obținute de trupele de grăniceri, mai ales pe linia Dunării, unde începuseră incidente între autoritățile române și cele otomane, mai ales între marinarii turci și cei români.

Secția a II-a și-a desfășurat activitatea până în anul 1865, când Statul Major General a fost desființat, atribuțiile sale administrative fiind trecute la Direcția I din Ministerul de Război.

Întregul sistem informativ al Principatelor Unite era îndrumat personal de către Domnitor, care a imprimat informațiilor caracterul de „secret de stat”⁴. Aceasta atestă că informațiile au fost supuse unui regim secret, în funcție de natura și importanța lor operativă în fundamentarea deciziei.

² Vezi pe larg Petre Otu, *Statul major General, reforme, proiecte de modernizare, evaluări strategice*, în „Document”, nr. 4/2009, p. 69-78.

³ Cristian Troncotă, *Istoria Serviciilor secrete românești de la Cuza la Ceaușescu*, București, Editura Ion Cristoriu, 1999, p. 27.

⁴ *Documente privind domnia lui Alexandru Ioan Cuza*, vol. I, 1859-1861, București, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1989, p. 209.

Alexandru Ioan Cuza a fost ajutat în munca de analiză a informațiilor de un secretar particular. Până în februarie 1860 acesta a fost Victor Place, iar apoi, la recomandarea lui Vasile Alecsandri și Costache Negri, ziaristul francez Balygot de Beyne, care a devenit „șef de cabinet”⁵, dar și coordonator al structurii de informații interne și externe⁶.

Dar, A.I. Cuza a avut și un serviciu mai puțin cunoscut serviciul secret condus de maiorul Cezar Librecht, director general al poștelor și telegrafelor⁷.

Necesitatea coordonării acestui sistem informativ piramidal, a obținerii rapide, a centralizării și prelucrării informațiilor, au impus crearea unui Serviciu Special de Informații, paralel cu structurile informative departamentale, care a fost condus personal de Domnitor.

Sistemul informativ creat de Alexandru Ioan Cuza a dispus de toate componentele structurilor moderne de culegere, prelucrare și transmitere de informații, desfășurând activități specifice muncii cu agentura. Acesta a avut, ca suport de transmitere și centralizare a informațiilor în vederea luării deciziilor politico-statale, structura Telegrafului și, mai târziu, și a Poștei. Telegraful a reprezentat în acele momente mijlocul cel mai rapid de informare, dar și de secretizare a informațiilor necesare actului de decizie a puterii statale românești.

Se poate aprecia că sistemul informativ conceput de Alexandru Ioan Cuza a contribuit la crearea și afirmarea României pe plan internațional.

---

⁵ Irina Rădulescu-Valasoglu, *Alexandru Ioan Cuza și politica europeană*, București, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1974, p. 26.

⁶ Artur Baligot de Beyne (?1820-1884): ziarist (a colaborat la ziarul „La Presse” din Paris), cancelar al ambasadei Franței la Constantinopol. A susținut cu înflăcărare cauza românească în revoluția de la 1848. Trebuie precizat faptul că la început Alexandru Ioan Cuza îl folosește numai în misiuni diplomatice la Constantinopol și Paris. Mai târziu îl numește șeful cancelariei princiare. Baligot a rămas credincios domnitorului până la moartea acestuia și a păstrat legătura și cu Elena Cuza, soția domnitorului, fiind preceptorul copiilor acesteia. (vezi ro.wikipedia.org/wiki/Arthur_Baligot).

⁷ Cezar Librecht (1820-1890, Paris), inginer, ofițer, director general al poștelor și telegrafelor, politician. Belgian la origine, au circulat două variante despre modul cum a ajuns în Moldova: servitor al unui boier român sau dezertor din armata belgiană. Având vaste cunoștințe de inginerie, ajunge șef al serviciului telegrafic de la Galați în anul 1854, când pârcălab era colonelul Alexandru Ioan Cuza. Apropiat al domnitorului, este însărcinat cu crearea unui serviciu secret, fiind astfel la curent cu tot ceea ce se întâmplă în țară. După abdicarea domnitorului este arestat chiar în noaptea de 10/11 februarie 1866, fiind acuzat de delapidare de bani și alte acte de corupție. Adus în fața justiției, folosindu-se și de „arme” pe care le mâniau atât de bine, este achitat și părăsește Principatele Unite, mergând în Spania și Franța. (vezi http://enciclopediaromaniei.ro/wiki/Cezar_Librecht).

Biroul de Informații al Secției Militare din Transilvania și rolul său în campania pentru apărarea României Mari

Războiul de Independență a demonstrat că activitățile de culegere a datelor nu au corespuns așteptărilor, astfel că, o dată cu înființarea Școlii Superioare de Război, în 1889, s-a introdus și un curs de specialitate - „Serviciul Informațiilor”. Cu toate acestea, până la Războiul Balcanic din 1913, armata romană nu a dispus de un serviciu de informații propriu-zis. Parlamentul României a elaborat, în ianuarie 1913, Legea Spionajului în timp de pace, promulgată imediat de regele Carol I, lege care stabilea însă sancțiuni extrem de blânde pentru spioni: închisoarea corecțională de la unu la cinci ani sau amendă de la 500 la 5.000 lei.

În perioada Primului Război Mondial, serviciile de informații românești au demonstrat mari carențe și ineficiența serviciilor de informații au făcut din România un rai al agenților trimiși de Puterile Centrale.

Nicolae Iorga a încercat să tragă un semnal de alarmă, publicând în 1915 articolul *Cum ne luptăm cu spionii*. „Discuții asupra chestiunilor cu caracter strict secret se iscau în tramvaie, trenuri, locuri publice, se strigau în gura mare, peste tot locul, informații la adresa armatei, armamentului, dotării”, nota în memoriile sale un agent austro-ungar.

În timpul primei conflagrații a secolului al XX-lea din structurile informative ale statului român făceau parte Structurile Informative din Ministerul de Interne, Siguranța Generală a Statului, Structura Informativă a Ministerului Apărării Naționale - Serviciul de Informații al Armatei, dar și alte structuri informative Serviciul de Informații și Contrainformații româno-rus, Serviciul de Informații și Siguranță al Deltei, Biroul de Informații al Secției Militare din Transilvania. Consiliul Dirigent - structura creată pentru administrarea Transilvaniei avea în componență și Secția Militară - echivalentul unui minister de Război și care a coordonat activitatea armatei și Siguranței Publice și în cadrul căreia a funcționat Garda Națională, precum și un Birou de Informații, care și-a desfășurat activitatea în perioada noiembrie 1918 - noiembrie 1919. Rolul acestei structuri era de a furniza informații în vederea sprijinirii armatei române aflate în ofensivă spre Ungaria⁸.

Acest serviciu de informații, unic în felul lui și foarte apropiat de cerințele moderne ale timpului, era format dintr-un Birou Central și patru secții ce cuprindeau 31 de membri interni și 46 externi: prima secție a fost cea de Informații și Contra informații și a fost condusă de medicul Carol I. Sotel, a doua, Secția Militară era condusă de colonelul Emilian Savu, cea de-a treia, Secția de Propagandă (al cărei șef era căpitanul inginer Gheorghe Chelemen), iar ultima, o Secția Muncitorească (condusă de preotul militar dr. Iuliu Florian).

Pentru o bună funcționare, Biroul de Informații a emis la 16 decembrie

---

⁸ Alin Spănu, *Istoria Serviciilor de Informații/contrainformații românești în perioada 1919-1945*, Iași, Casa Editorială Demiurg, 2010, p. 111.

1918: Instrucțiunile pentru ofițerii de informații cu obiectivele de însemnătate pe care aceștia trebuie să le obțină prin orice mijloace și transmise în fiecare sâmbătă la B.I. prin curier, dar în cazurile urgente puteau fi raportate imediat, eventual prin telegraf⁹

Informațiile ce trebuiau transmise se refereau la: 1. Situația, starea, înarmarea, numărul și activitatea comandamentelor și formațiunilor trupelor ungare, gărzilor maghiare, comandamentelor și trupelor Antantei și române, comandamentelor și trupelor germane, gărzilor române; 2. Mișcări, transporturi, concentrări de trupe; 3. Situația politică: ținuta și mișcările naționalităților/partidelor, siguranța publică; 4. Informații diverse; 5. Evidența și activitatea persoanelor suspecte.

Realizări concrete ale B.I. au fost descrise de Aurel Gociman, într-o lucrare intitulată *România și revizionismul maghiar*, apărută în 1934, în care a publicat și 13 documente (rapoarte). Prin conținutul lor rapoartele atestă din plin veridicitatea următoarelor afirmații: „Membrii acestei structurii (B.I. - n.n.) au dat dovadă de un curaj și o disciplină extraordinară, și de numele lor sunt legate multe acte de eroism românesc, înainte și după intrarea armatei române (în Ardeal - n.n.). Amintim câteva dintre acestea: au demontat 16 tunuri ungurești din Cetățuia Clujului cu care secuii vroiau să iasă în întâmpinarea armatelor române; la Dej au demontat 6 tunuri; au cutreierat tranșeele secuiești făcând rapoarte și spionaj; au adus documente secrete din Budapesta; au reușit să pună mâna pe arhivele profesorului Apathi; au scăpat pe mulți români condamnați la moarte în Ungaria; pentru Conferința de pace au furnizat acte de mare preț pentru interesele românești; au prins spioni ungari; au confiscat multe milioane de coroane transmise din Budapesta ungarilor din Ardeal; au înființat gărzi naționale la sate și consilii; au constituit linii telegrafice secrete, prinzând ordinele ce s-au dat din Ungaria sfaturilor și gărzilor ungurești din Ardeal etc. La rugămintea Comandamentului trupelor române din Transilvania, această organizație (B.I. - n.n.) a funcționat până la data de 1 noiembrie 1919, servind cu același eroism cauza românească.

Crearea Serviciului Secret de Informații (S.S.I.)

Momentul creării Serviciului Secret de Informații (S.S.I.) a fost destul de confuz prezentat până acum în istoriografie. Cert este că, imediat după terminarea Primului Război Mondial, s-a pus problema reorganizării unui serviciu de informații și contrainformații în cadrul Marelui Stat Major. Cum se constatase că atașaii militari dispuneau de prea „puțină libertate de mișcare și informațiile furnizate nu erau suficiente, existând o stare de alarmism și încordare, mai ales în regiunea de Est, din care cauză că ani de zile armata nu s-a putut bucura de o viață normală, în comandamente domnea îngrijorarea, iar în rândul populației o stare de nesiguranță cu grave consecințe economice“, s-a pus problema creării unui serviciu secret, paralel, cu angajați civili. Marele Stat Major l-a luat însă sub aripa sa, într-o

⁹ *Ibidem*, p. 112.

„dependență totală de subordonare și o oarecare anchiloză militaristică [ce] nu lăsa S.S.I.-ului elasticitatea necesară unui adevărat serviciu informativ modern”¹⁰, nota Gheorghe Cristescu. Așa încât, în 1922 Consiliul Superior al Apărării Țării¹¹ i-a acordat mai multă autonomie și pe plan informativ (față de Marele Stat Major) și pe plan contrainformativ (față de Siguranța generală). Noi reorganizări s-au produs în 1923 și 1924, dar ceea ce lipsea noului organism de informații era un șef care să-ți dea un rost. Astfel, Consiliul Superior de Apărare al Țării a aprobat, constituirea noii structuri informativă, iar pe 1 mai 1925 în fruntea acestui serviciu, denumit Serviciul Secret de Informații, a fost numit Mihail Moruzov. Serviciul de Informații al Armatei și-a urmat cursul său, iar Serviciul Secret a funcționat doar nominal sub tutela Marelui Stat Major. Acest nou serviciu a fost condus cu o mână de fier de Moruzov, însă după 1930, șeful și „fondatorul” său s-a amestecat în jocurile politice dubioase patronate de Regele Carol al II-lea și a intrat în conflict cu Ion Antonescu, furnizându-i suveranului documente așa-zis compromițătoare, privind viața generalului Ion Antonescu¹².

Serviciul Secret a lucrat după cele mai profesioniste metode ale culegerii de informații, folosind mai multe tipuri de informatori. Membrii unor misiuni oficiale sau diplomatice erau și ei „ajutați” să aibă o comportare „imorală”, pentru ca apoi, pe baza materialului compromițător, să fie „convinși” să colaboreze cu Serviciul.

Intelligence-ul românesc în vreme de război - Serviciu Special de Informații (S.S.I.)

În perioada premergătoare și în cea imediat următoare izbucnirii celui de-al Doilea Război Mondial, teritoriul românesc a devenit zonă de maximă importanță pentru interesele germane, franceze, engleze și sovietice. Întrucât obiectivul strategic al românilor era refacerea tuturor granițelor țării, s-a declanșat o laborioasă activitate de creare și reformare a acelor instituții care puteau fi de folos în acest scop.

General Ion Antonescu, conducător al statului¹³, avea nevoie de un instrument puternic și eficient care să-l țină la curent cu evoluția și perspectivele raporturilor diplomatice și ale operațiilor militare. Acest instrument nu putea fi decât Serviciul de Informații al Armatei care, la acea dată, era destul de slăbit, în urma evenimentelor din 3 - 6 septembrie 1940, ce duseseră la prăbușirea regimului autoritar al regelui Carol al II-lea și la preluarea puterii de către generalul Ion Antonescu. Ca urmare, serviciul trebuia supus unui amplu proces de reformă structurală care să-i sporească eficiența la nivelul de exigență cerut de înaltul comandament. Astfel, la 9 octombrie 1939, s-a publicat în Monitorul Oficial „Decretul-lege pentru organizarea și funcționarea Ministerului Apărării Naționale”, în care, pentru prima dată, apărea titulatura de

¹⁰ Cristian Troncotă, *Mihail Moruzov și frontul secret*, București, Editura Elion, 2004. p. 14.

¹¹ *Istoria militară a poporului român*, vol. VI, București, Editura Militară, 1989, p. 13-16.

¹² Vezi pe larg Cristian Troncotă, *op.cit.*

¹³ Vezi Cristian Troncotă, *Omul de taină al mareșalului*, București, Editura Elion, 2005, p. 169.

Serviciu Special de Informații (S.S.I.), care nu a fost însă folosită în timpul lui Moruzov (6 septembrie 1940), impunându-se abia după noiembrie 1940. Cel numit de Ion Antonescu, la data pe 15 noiembrie 1940, în fruntea Serviciului Special de Informații, noua structură de *intelligence*, trecut în subordinea Președinției Consiliului de Miniștri, a fost Eugen Cristescu. Noul director absolvise seminarul teologic din Iași și era jurist de profesie. A fost avansat treptat până la funcția de director în Direcția Generală a Poliției, remarcându-se prin modul în care a combătut mișcarea legionară. De remarcat, performanța lui Eugen Cristescu de a nu implica S.S.I.-ul în politică.

Din cauza că țara se afla în război, S.S.I.-ul reorganizat de Cristescu s-a orientat informativ în principal asupra Rusiei Sovietice, dar și împotriva partidului comunist și mișcării legionare. În același timp, S.S.I.-ul s-a confruntat și cu cele 11 organizații de spionaj germane care activau în România, dar și cu cele maghiare și bulgare.

Între anii 1943-1944, S.S.I. a făcut un adevărat dans pe muchie de cuțit, protejându-i și pe liderii comuniști: Petru Groza, Ioan Gh. Maurer, Mihai Beniuc (chiar angajat în S.S.I. pentru a nu fi trimis pe front).

După 23 august 1944, Eugen Cristescu a distrus mai multe dosare, apoi s-a refugiat cu o mare parte din arhiva sa în comuna Bughea, din județul Muscel, unde a și fost arestat, pe 24 septembrie 1944. Transferat în Rusia Sovietică, a fost îndelung anchetat. Apare ca inculpat, în așa-zisul proces al Marii Trădări Naționale, care s-a desfășurat între 6 și 17 mai 1946¹⁴, în urma căruia a fost condamnat la moarte pentru „crimă de război și dezastrul țării”¹⁵.

Sub ocupația sovietică, după câteva încercări de a-și face datoria, S.S.I.-ul a fost practic desființat. Apariția Decretului nr. 264/02.04.1951, referitor la înființarea Direcției de Informații Externe a reprezentat ultimul pas în asimilarea Serviciului Special de Informații de către Securitate¹⁶. Odată cu sovietizarea țării, dispărea cel mai important serviciu de informații al României.

¹⁴ Tiberiu Tănase, *Deznodământul unui proces politic: condamnarea la moarte a lui Eugen Cristescu, fostul director al S.S.I.*, în „Studii de Istorie”, Brăila, Editura Istros, 2012, p. 432-433.

¹⁵ Prin decret regal și la intervenția lui Lucrețiu Pătrășcanu, pedeapsa i-a fost comutată în munca silnică pe viață. Oficial, a decedat pe 12 iunie 1950, în Penitenciarul Văcărești.

¹⁶ Mihai Șerban, *De la Serviciul Special de Informații la Securitatea Poporului*, Editura Militară, București, 2009, p. 163.

